

Nekaj misli o jeziku slovenističnih objav

Franc Marušič in Rok Žaucer
(Univerza v Novi Gorici)

Povzetek:

Prispevek se vključuje v debato o jeziku v slovenski znanosti, konkretno o uporabi slovenščine in tujih jezikov kot medija znanstvenih objav v slovenistiki oziroma še ožje v jezikoslovju. Izbira jezika je povezana z vprašanjem, ali je smiselneje objavljati lokalno ali mednarodno. Prispevek opozarja na problematičnost nekaterih postavk, ki se v omenjeni debati večkrat ponujajo kot argumenti na eni in drugi strani. Hkrati tudi zagovarja tezo, da je objavljanje v tujih jezikih v slovenističnem jezikoslovju vsekakor smiselno.

Ključne besede: jezik znanosti, slovenščina v znanosti, mednarodne objave

Abstract:

This paper is a contribution to the debate on the choice of language in publications by Slovenian scientists, and more specifically, the choice between Slovenian and a foreign language as the medium of scientific publications in Slovenian linguistics. This choice is intimately linked to the choice between publishing one's results in local or international scientific publications. We discuss the problems of some of the arguments that have been put forth in this debate, and claim that even in Slovenian linguistics, publishing internationally makes perfect sense.

Keywords: the language of science, slovenian in science, international publications

1. Uvod

Vprašanje, ali naj znanstveniki s slovenskih univerz objavljajo svoje raziskovalne rezultate v slovenščini ali v področni lingui franci, je pogosto predmet razgretih debat. Na to temo je bilo organiziranih več posvetov in okroglih miz, izdanih več zbornikov, napisanih več časopisnih člankov. Problematika jezika objav je seveda povezana z vprašanjem, ali je bolje objavljati lokalno ali mednarodno. Poziv, da naj slovenistični znanstveniki objavljajo tudi mednarodno in v tujih jezikih, je med slovenisti običajno viden kot absurden in sprejet z zgražanjem (prim. npr. debato, ki se je ob sprejetju novih habilitacijskih pravil na Univerzi v Ljubljani odvila spomladi 2009 na spletnem slovenističnem forumu Slovlit, prispevek Zupan Sosičeve (2009) v Delovih Književnih listih, mnenji V. Bucika in M. Snoja, posredovani v prispevku Iveljeve (2009) v Dnevnikovem Objektivu; prim. tudi točko h) 10. cilja Resolucijo o nacionalnem programu za jezikovno politiko iz leta 2007).

V prispevku trdimo, da marsikateri argument proti mednarodnem oziroma linguofrančnemu objavljanju, ki se ga v tej debati često navaja, ne vzdrži kritične presoje. Omejila se bova zgolj na rabo slovenščine kot medija znanstvenih objav v slovenistiki oziroma še ožje v jezikoslovju; vseeno pa menimo, da bi argumentacija in sklepi morali biti pretežno prenosljivi tudi na druge znanstvene discipline, tudi znotraj humanistike.¹

¹ Z mednarodnimi objavami ne misliava katerekoli objave v tujini. Revije in založbe lokalnega značaja obstajajo tako v Sloveniji kot v tujini in se objavljajo tako v slovenščini/jezikih lokalnega okolja kot v področnih linguah francih. Prav tako ne velja, da je vse domače nujno lokalno, saj lahko tudi v Sloveniji izhajajo mednarodno ugledne revije. Ločnica, ki je pomembna, je med publikacijami s širokim mednarodnim ugledom in med lokalnimi oziroma mednarodno obrobni publikacijami, ne glede na njihov geopolitični izvor (za prednosti objavljanja v mednarodno uglednih revijah glej Marušič in Žaucer 2007).

Preden se lotiva osrednje teme, želiva poudariti še naslednje stvari. Debata, v katero se vključujeva, je pogosto vezana na vprašanje rabe slovenščine kot učnega jezika na slovenskih univerzah (gl. Vidovič Muha 2007, Kalin Golob in Stabej 2007, Korošec 2007, Kalin Golob 2009 itd.). Temi sta gotovo povezani, vseeno pa toliko ločeni, da lahko človek načeloma v eni in drugi zastopa različno mnenje glede rabe slovenščine. Meniva, da bomo prek ločenih podrobnih obravnav bolj verjetno pršli tudi do dobrih sinteznih rešitev, kot pa če se že na začetku dotikamo obojega po malem. Omeniva naj še, da načeloma primerjava smiselnost objavljajanja v slovenščini in v svetovni lingui franci izbranega področja; če omenjava angleščino, je to zato, ker je v jezikoslovju danes svetovna lingua franca pač angleščina.²

2. Znanstvene objave v slovenščini

2.1 Nezanimivost slovenističnih tem za mednarodno javnost

2.1.1 Ob omembi, da med naravoslovnimi znanstveniki nasprotovanja zahtevi po objavljanju v področni lingui franci praktično ni, se med slovenisti često sliši, da naravoslovja in slovenistike pač ne moremo izenačevati, češ da se slednja ukvarja s stvarmi, ki so vezane na lokalno in so v Sloveniji nacionalnega pomena, niso pa nujno zanimive za tujce; zato naj se takih raziskav pač ne bi dalo objavljati v mednarodnih revijah (npr. Sajovic 2008: 81, mnenji V. Bucika in M. Snoja, posredovani v Ivelja 2009, Korošec 2007: 93, Kalin Golob 2009: 114, Vidovič Muha 2007: 9).

Morda se temu ne da ugovarjati v celoti, za večino slovenistike pa to ne velja. O večini tem v slovenskem jezikoslovju se da enako smiselno kot v Sloveniji razpravljati tudi na mednarodnem odru. Strukturalno jezikoslovje, ki izdeluje formalne modele naravnih človeških jezikov, gotovo ni nezanimivo za tujce tudi tedaj, ko splošna teoretična dognanja ali dognanja o posameznem modelu gradi na podatkih iz slovenščine. Slovenščina ima veliko skupnega vsaj z indoevropskimi jeziki, zato bo dober model slovenščine gotovo zanimal vsaj še jezikoslovce, ki se ukvarjajo z modeliranjem ostalih indoevropskih jezikov, še posebej pa seveda tiste, ki se ukvarjajo s slovanskimi jeziki; slovenski podatki, ki so relevantni za preverjanje in dodelovanje splošnega teoretičnega modela, pa bodo brez dvoma zanimivi tudi za jezikoslovce, ki podobne modele gradijo na podatkih iz drugih jezikov.

Tudi jezikoslovje, ki preučuje družbene vidike slovenščine (npr. v zamejstvu), je zanimivo za mednarodno sociolingvistično javnost, saj se ljudje po celem svetu v podobnih situacijah obnašajo dovolj podobno, da so posamezne študije, če so vpete v kontekst sociolingvistične teorije, vsekakor lahko mednarodno relevantne. In kognitivni procesi pri slovensko-italijanskem dvojezičnežu so seveda enako zanimivi za mednarodno javnost, če so vpeti v psiholingvistično teorijo dvojezičnosti, kot kognitivni procesi pri dvojezičnežu s katerikoli drugo kombinacijo jezikov, saj z njimi dograjujemo védenje o značilnostih človeške kognicije oziroma o tem, v čem in do kakšne mere se v odvisnosti od okolja ljudje lahko razlikujemo. Skratka, slovenščina je za jezikoslovje enako zanimiva kot katerikoli drug jezik, če se jo le obravnava v kontekstu jezikoslovne teorije (oziroma jo raziskovalec za jezikoslovno teorijo 'naredi' zanimivo, v njej najde teoretično relevantne podatke).³

² Prispevek dopolnjuje časopisni sestavek Marušič in Žaucer (2007), iz katerega si sposojava tudi par odstavkov.

³ Da je jezikoslovje, ki gradi na slovenskih podatkih, objavljivo mednarodno, je nenazadnje jasno tudi iz tega, da se tudi v zahodnih mednarodnih revijah pojavljajo članki, ki se ukvarjajo s slovenskim gradivom. Med splošnimi tvorbenojezikoslovnimi revijami lahko omeniva npr. *Natural Language and Linguistic Theory*, kjer se je v letih 2003, 2006 in 2009 odvila debata o skladnji stavkov tipa 'Tonetu se ne gre domov', ali *Linguistic Inquiry*, kjer

2.1.2 Včasih se v debatah o smiselnosti slovenističnega objavljanja v lingui franci kaže tudi problem, da se med nasprotniki linguofrančnega objavljanja pod 'slovenistiko' ne obravnava ločeno znanosti in stroke (Kalin Golob in Stabej 2007, Korošec 2007, Vidovič Muha 2007: 10, Kalin Golob 2009), čeprav se zahteve po objavljanju v lingui franci običajno omenja samo za znanost (sodeč po Kalin Golobovi 2009: 114 tudi habilitacijski pravilnik Univerze v Ljubljani zahteva linguofrančno objavljanje le za znanost, ne pa za stroko). M. Snój recimo neobjavljivost slovenistike v lingui franci ponazarja z omembo, da Angležev in Američanov ne bodo zanimali problemi slovenskega pravopisa (glej Ivelja 2009). Pravopisni problemi, vsaj kot jih običajno pojmuje oziroma kot se z njimi običajno ukvarjamo, res spadajo v slovenistično stroko, ne spadajo pa v znanost; s pravopisnimi problemi se običajno ne ukvarjamo z uporabo t.i. znanstvene metode in prek njih običajno ne odkrivamo kakih splošnih zakonitosti. Zato Angležev in Američanov – kot znanstveno vprašanje – ne bodo zanimale niti vejice v angleščini. Podobno M. Snój omenja, da je bil predlagani projekt *Mikrotoponomija Šmarne gore*, čigar cilj je bil poskrbeti, da imena šmarnogorskih parcel, poti, jas, planin itd. ne bi šla v pozabo, pri *Javni agenciji za raziskovalno dejavnost RS* zavržen, ker nizozemski ocenjevalec v tem ni videl smisla (glej Ivelja 2009). Če je bil cilj projekta to, da šmarnogorski toponimi ne gredo v pozabo, je vrednost projekta predvsem v ohranjanju kulturne dediščine, težko pa to imenujemo znanost.

V omenjenih zgledih gre torej predvsem za strokovno udejstvovanje, enkrat s ciljem praktično-uporabnih, drugič kulturnodediščinskih rezultatov. Take teme res ne bodo objavljive v mednarodnih znanstvenih revijah, vendar ne zato, ker so njihovi podatki slovenski, temveč zato, ker gre za znanstveno manj zanimivo temo oziroma za temo, ki je ne obravnavamo znanstveno. Če si pri toponimski raziskavi za cilj postavimo predvsem ohranitev toponimov ne pa tudi znanstvenih ciljev, bodo rezultati v mednarodni znanstveni reviji enako neobjavljivi, če gre za mikrotoponimiko Šmarne gore ali pa najvišje vzpetine v Angliji, Scaffel Pikea. Po drugi strani pa bi se moralo dati praktično vsako temo narediti tudi znanstveno zanimivo, in tako so tudi šmarnogorski toponimi lahko znanstveno zanimivi, če se jih naveže na npr. toponimsko, etimološko, besedotvorno ali glasoslovno teorijo oziroma na splošne zakonitosti toponimike, etimologije, besedotvorja ali glasoslovja. Nikakor torej nočeva reči, da se ni vredno ukvarjati s slovenskimi pravopisnimi problemi ali s šmarnogorsko mikrotoponimiko, in nikakor ne trditi, da so katerikoli od teh podatkov inherentno znanstveno nezanimivi; praviva pa, da če nam je cilj pretežno praktično-uporaben ali kulturnodediščinsko arhivarski, ne smemo pričakovati, da bodo rezultati dela direktno objavljivi v znanstvenih revijah, ker si pač nismo zadali znanstvenega cilja.

Znanstvena objava ima za cilj vedno širjenje znanstvenih dognanj in je kot taka v prvi vrsti namenjena drugim znanstvenikom. Znanstvena dognanja pa so rezultat sistematičnega pridobivanja novega znanja o naravi s pomočjo znanstvene metode, ki temelji na skrbnem opazovanju, ponovljivosti in preizkušanju teorij s poskusi. Sestavni del znanosti je torej

bo leta 2010 izšel članek, ki temelji na slovenskem glasoslovnem gradivu. V kontekstu splošnih sociolingvističnih revij lahko omeniva *International Journal of the Sociology of Language*, ki je leta 1997 celotno številko 124 posvetila slovenskim sociolingvističnim temam, leta 2007 pa v redni številki objavila članek o odnosu med slovenščino in srbohrvaščino v Sloveniji. V tovrstnih revijah seveda brez težav najdemo tudi članke, ki razpravljajo o politično precej šibkejših jezikih/govornih skupnostih od slovenščine/slovenske govorne skupnosti v Sloveniji (revija *Current Issues in Language Planning* v letu 2008 npr. objavlja članke o trojezični situaciji na Sejšelih, o sociolingvistiki zimbabvijskega jezika tonga, o sociolingvistiki poučevanja frizijščine na Nizozemskem itd.). V vzhodnoevropskih revijah, ki se v glavnem ukvarjajo s slovanskim gradivom, in v zahodnih slavističnih revijah pa so članki s slovenskim gradivom tako ali tako povsem običajna in samoumevna stvar.

uporaba podatkov za izgrajevanje in preverjanje teorije (ki pojasnjuje svet okoli nas); samo nabiranje podatkov pa se s tem ne ukvarja in torej vsaj v strogem smislu ni znanost.

2.1.3 Prejšnji točki nas pripeljeta tudi do nekaterih področij jezikoslovja, ki se jih često omenja kot manj mednarodno zanimive, npr. izdelovanje slovenskih priročnikov in slovarjev, slovenska dialektologija, didaktika slovenščine ipd. Vendar se tudi pri teh področjih še vedno uporablja teoretični aparat, ki je enak za vse jezike, tako da so tudi ta področja vsaj prek svojega orodja in spremljajoče teorije zanimiva tudi za mednarodno javnost, ki se s podobnimi problemi ukvarja v svojem jeziku. Priprava slovenskih slovarjev, korpusov itd. ali preprosto opisovanje in zbiranje narečnega gradiva nas lahko pripelje do podatkov in vprašanj, ki so zanimiva za npr. leksikografsko teorijo, za teorijo izdelav korpusov, za teorijo terenskega dela, za besedotvorno ali skladiščno teorijo, in iz teh podatkov in vprašanj lahko nastane znanstveno delo, ki bo za mednarodno znanstveno javnost vsekakor zanimivo. Sama priprava slovarjev, korpusov itd. ali pa preprosto opisovanje in zbiranje narečnega gradiva pa običajno ni znanstveno delo v ožjem pomenu besede temveč strokovno delo s praktično-uporabnimi ali kulturnodediščinsko opisno-popisovalnimi cilji, zato pozivi k objavljanju v *lingui franci* temu delu običajno niti niso bili namenjeni.

2.1.4 Če povzameva, ugovor, da se slovenistika ukvarja s stvarmi nacionalnega pomena in zato naše teme niso zanimive za tujce in objavljive v mednarodnih revijah, ne vzdrži. Nenazadnje je to jasno že iz tega, da se v mednarodnih publikacijah pojavljajo tudi članki, ki svoja dognanja gradijo na podlagi slovenskih podatkov. Morda sicer obstaja kakšna izjema, torej podpodročje slovenistike, kjer so znanstveni rezultati res manj mednarodno objavljivi in kjer smiselnost objavljanja v *lingui franci* ni tako očitna. Vendar tudi če obstajajo, so to izjeme, nikakor pa to ne velja niti za slovenistiko kot celoto niti za večinski del slovenistike. Včasih pa prihaja tudi do nesporazumov glede tega, čemu so pozivi k *linguofrančnemu* objavljanju namenjeni; ti so namenjeni znanstvenemu delu slovenistike, ne pa slovenistiki, ki si postavlja predvsem praktično-strokovne, kulturnodediščinske in opisno-popisovalne cilje.

2.2 Znanost v slovenščini v izogib siromašenja znanosti

Sajovic (2008) trdi, da je objavljanje znanstvenih razprav v domačem jeziku pomembno zaradi ohranjanja miselne raznolikosti znanstvene misli. Uporaba slovenščine (oz. lokalnih jezikov) je torej pomembna za razvoj znanosti v svetu, ne le pri nas. Ta teza je v celoti osnovana na Whorfovi hipotezi, ki v jezikoslovju že dolgo velja za napačno, tako na podlagi napačnih empiričnih temeljev, logičnih nesmislov, kot tudi eksperimentalnih dokazov (glej npr. Pinker 1994: 55-82, Joseph, Love & Taylor 2001: 50-56, 7-16, Pinker 2007, Cardini 2009 itd.). Sodobno jezikoslovje med naravnimi človeškimi jeziki prepoznava veliko več podobnosti kot razlik. Debata o bistveno različnih miselnih možnostih, ki bi jih omogočal en jezik in ne drugi, je torej osnovana na trhlih temeljih. Hkrati je znano tudi, da človek ne misli v jeziku (Pinker 1994, 2007). Pomembnost objavljanja znanstvenih razprav v domačem jeziku zaradi ohranjanja miselne raznolikosti znanstvene misli torej ne more služiti kot argument v zagovor objavljanja znanosti v slovenščini.⁴ Po drugi strani pa o učinkovitosti, ki jo znanosti z omogočanjem kar najširše komunikacije prinaša uporaba *lingue france*, ne more biti nikakršnega dvoma (Ammon 2007).

⁴ Pripomnimo lahko tudi, da je Whorf jezikovno pogojene razlike v življenjskih izkustvih pripisoval razlikam, kakršne naj bi obstajale med indijanskim jezikom hopi in povprečnim indoevropskim jezikom. Med govorcami latinščine, angleščine in slovenščine torej za Whorfa ni relevantnih jezikovno pogojenih razlik v življenjskih izkustvih. Sicer pa je jezikoslovje ovrglo tudi Whorfove ideje o radikalni različnosti indoevropskih jezikov in jezikov, kot je indijanski hopi (Pinker 1994: 55-82, Joseph, Love & Taylor 2001: 50-56, 7-16).

2.3 Siromašenje slovenščine: terminologija

Pogosto se spodbujanju mednarodnih objav ugovarja s trditvijo, da če se slovenščina ne rabi v znanstvenih objavah, se ne razvija terminologija, to pa pomeni siromašenje slovenščine (npr. Korošec 2007, Kalin Golob 2009). A korist domačega strokovno-znanstvenega izrazja je najbolj neizpodbitna tedaj, ko se to potrebuje v pedagoškem procesu in v splošnejši rabi izven znanosti. Če je tako, potem znanstvene objave niso najpomembnejši poligon za razvijanje izrazja; teme, o katerih se pri nas piše znanstveno-raziskovalno, so namreč precej omejene, ker so pri nas delujoči znanstveniki pač zelo majhna podmnožica majhne množice v Sloveniji živečih ljudi in se ukvarjajo le z zelo specializiranimi temami. V pedagoškem procesu in splošni rabi pa potreba po izrazju v grobem pokriva večino tem posameznih usmeritev znotraj področij. S tega vidika so za razvoj domačega strokovno-znanstvenega izrazja, pa tudi za njegovo širitev v splošno rabo, bolj kot znanstvena besedila pomembna poljudnoznanstvena in strokovna besedila ter univerzitetni učbeniki. Zato je za domače izrazje bolj smiselno kot z upiranjem znanstvenim objavam v lingui franci skrbeti s spodbujanjem slovenske poljudnoznanstvene literature (lahko tudi prevedene), prek slovenskih strokovnih objav (katerih obstoj tudi ob spodbujanju mednarodnosti pri znanstvenih objavah gotovo ni ogrožen, spodbuja pa ga tudi država (Demšar 2007: 95)), in s spodbujanjem slovenskih univerzitetnih učbenikov (kjer je zaradi nedobičkonosnega trga nujna spodbuda države).

Slovenska terminologija se torej vsekakor lahko razvija tudi, če se znanost objavlja pretežno v lingui franci. Resda velja, da je v poljudnoznanstvenih besedilih terminologije manj kot v znanstvenih besedilih (Halliday 2004: 184-5), ker se zaradi ciljne javnosti brez razlage ne uporabljajo termini, za katere se ne more pričakovati, da bi jih laik poznal. Vendar se terminologija v poljudnoznanstvenih besedilih vseeno uporablja, še toliko bolj pa v strokovnih; ker strokovno delo v npr. jezikoslovju uporablja teoretični aparat, se tudi strokovna jezikoslovna besedila terminologiji v lepi meri ne morejo izogniti. Če pa bomo imeli na račun mednarodne znanosti v končni fazi malo manj terminov z vsakega posameznega področja, kot smo jih imeli prej, pa lahko na to mirno gledamo z zavedanjem, da če bo pri nas znanost močna – za kar je mednarodnost predpogoj – se bomo znanstveno in posledično tudi strokovno ukvarjali z več področji kot sicer in bomo tako dobili vsaj osnovno terminologijo za več področij kot sicer.

Sklep

Objavljanje slovenističnega jezikoslovja v lingui franci je koristno za občo jezikoslovno znanost, saj take objave mednarodno jezikoslovje preverjajo in dograjujejo s podatki iz še enega jezika, kar lajša napredek znanosti; koristno pa je tudi za ožje slovenistično znanost, saj vodi v tesnejše navezovanja slovenističnega jezikoslovja na splošno jezikoslovno teorijo in v mednarodno primerljivost. Nenazadnje je koristno tudi za Slovenijo, saj omogoča veliko večji domet dognanj slovenskih raziskovalcev, mednarodno primerljivost slovenske znanosti in promocijo Slovenije s pomočjo znanosti. Hkrati sva trdila, da ko imamo v mislih znanstveno (in ne strokovno) delo, gotovo ne drži, da slovenistične teme niso mednarodno zanimive. Trdila sva tudi, da neobjavljanje oziroma zmanjšanje obsega objavljanja slovenistične znanosti v slovenščini ni škodljivo za občo znanost, več ali manj pa tudi ni usodno za slovensko terminologijo, ki se bo v lepi meri razvijala v pedagoškem procesu in v poljudnoznanstvenih in strokovnih besedilih. Edino, kar je realno, je potencialna izguba enega področja rabe slovenščine, o čemer tu zaradi prostorske stiske nisva govorila; vendar tudi za ta pomislek ni povsem jasno, do kakšne mere je upravičen (za nekaj misli prim. Marušič in

Žaucer 2007), kot tudi ne, zakaj smo to v raznih drugih primerih očitno pripravljene sprejeti (npr. jezik letalske komunikacije).

Neglede na našeto sicer ostaja dejstvo, da je status angleščine kot znanstvene lingue france anglofonskim znanstvenikom vsaj ta hip lahko prednost (prim. Ammon 2007). A s stališča posameznega slovenskega slovenističnega znanstvenika, še manj pa s stališča slovenske slovenistične znanosti na splošno, gotovo ni smotno, da z zapiranjem vrat neslovensko govorečemu svetu in z neobjavljanjem v mednarodnih jezikih žrtvujemo sami sebe, da bi poskušali v korist drugih delati svet, ki bi bil morda za odtenek pravičnejši, morda pa tudi neuresničljiv. Ko bo angleščina izgubila status jezikoslovne lingue france, se bo to po vsej verjetnosti zgodilo neodvisno od gibanj, kot je naše nasprotovanje znanstvenim objavam v lingu franci, kot se je to nekoč zgodilo latinščini, v fiziki še nemščini itd.

Viri

- Ammon, Ulrich, 2007: Global scientific communication. Open questions and policy suggestions. *AILA Review* 20. 123-133.
- Cardini, Filippo-Enrico, 2009: *Language and Thought: A linguistic and non-linguistic comparison between English and Italian in the domain of manner of motion*. Doktorska disertacija, Lancaster University.
- Demšar, Franci, 2007: Znanstvene objave v slovenskem in tujem jeziku. *Jezik in slovstvo* 52/5. 94-103.
- Halliday, M. A. K., 2004: *The language of science*. New York: Continuum.
- Ivelja, Ranka, 2009: Univerza in kakovost. Najprej služba, potem skrb za narodov blagor ali kaj vejo Nizozemci o Šmarni gori. *Dnevnikov Objektiv* 23.5.2009.
- Joseph, John Earl, Nigel Love in Talbot Taylor, 2001: *Landmarks in Linguistic Thought 2: The Western Tradition in the Twentieth Century*. London/New York: Routledge.
- Kalin Golob, Monika, 2009: Univerza med nacionalnim in globalnim: slovenski jezik v visokem šolstvu in znanosti. Ivšek, Milena (ur.): *Jeziki v izobraževanju*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 111-116.
- Kalin Golob, Monika in Marko Stabej, 2007: Sporazumevanje v znanosti in na univerzi: uboga slovenščina ali uboga jezikovna politika? / Strategija univerze ter slovenščina kot znanstveni in učni jezik. *Jezik in slovstvo* 52/5. 87-90.
- Korošec, Tomo, 2007: Prispevek k razpravi o jeziku znanosti in visokošolskega izobraževanja na Slovenskem. *Jezik in slovstvo* 52/5. 93-94.
- Marušič, Franc in Rok Žaucer, 2007: *O vrednotenju znanstvenih objav v humanistiki*. Rokopis dosegljiv na http://www.p-ng.si/~fmarusic/pub/mar&zau_humanistika_kratka.pdf (v neavtorizirani uredniško zmrcvarjeni verziji objavljeno kot *Lahkotnost objav v lokalnih revijah v Dnevnikovem Objektivu* 10.11.2007.)
- Pinker, Steven, 1994: *The Language Instinct. How the Human Mind Creates Language*. New York: Morrow.
- Pinker, Steven, 2007: *The Stuff of Thought. Language as a Window into Human Nature*. New York: Penguin Group.
- Sajovic, Tomaž, 2008: Problem jezika v znanosti in visokošolskem izobraževanju ali problem znanosti in visokošolskega izobraževanja v Sloveniji? *Jezik in slovstvo* 53/1. 79-87.
- Vidovič Muha, Ada, 2007: Aktualna vprašanja slovenske univerze in znanstvene razprave v slovenščini. Orel, Irena (ur.): *Razvoj slovenskega strokovnega jezika (Obdobja 24. Metode in zvrsti)*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 3-11.
- Zupan Sosič, Alojzija/Louise, 2009: In English We Trust. *Delo* (priloga *Književni listi*) 13. 5. 2009. 21.